

8WEEKLY

SCHERP OVER CULTUUR

Gesneden in hout, maar niet afgesneden

RECENSIE: ITE Art. Finse collectie Ammann

vrijdag 14 september 2018 / door: Els van Swol

Het Outsider Art Museum, op de begane grond van de Hermitage Amsterdam, presenteert voor het eerst in Nederland stukken uit de privécollectie van Max Ammann, die – zoals een foldertje zegt – ‘een belangrijke verzamelaar op het gebied van Outsider Art’ is.





Max en Korine Ammann

Elders heet het gelukkig de verzameling van het echtpaar, Max en Korine Ammann. Want zoals zo vaak bij verzamelaars, doen zij het samen. Ze raakten tijdens een bezoek aan Finland in de ban van de zogenaamde *ITE Art*. Dat wil zeggen *Itse Tehty Elämä*, zelfgemaakt leven. Kunst uit het Finse achterland op het grensvlak van Outsider Art en volkskunst. Kunstuitingen van mensen die weinig aansluiting hebben met de gevestigde kunstwereld, die werk maken dat buiten de canon en de reguliere kunst valt.

Raak

Maar pas op: de kunstenaars zijn qua beeldvorming totaal niet afgesneden van wat er om hen heen gebeurt en in de wereld speelt! Neem bijvoorbeeld de gouache *Verenigde Wereld* van Amerika van Petri Martikainen (1964), de kunstenaar en muzikant die woont in een beschermde woonvorm in Perniö. Hierin loopt een dollarteken uit in een christelijk kruis. Of kijk hoe hij de dood in acryl op hout weergaf: met steentjes en een gebroken stokje. De dood heeft zijn ogen dicht en gifgroene vleugels, als een gevallen engel. Nee, niet zoals de gangbare iconologie het wil, maar h^oe origineel en raak getroffen!



Ilmari Salminen: Collage

Ook bij Ilmari Salminen (1929-2008) kwam in zijn blokhut in de bossen buiten Petäjavesi (Midden-Finland) de buitenwereld binnen: de muren zijn behangen met door geometrische en ornamentale figuren omlijstte collages met een foto in het midden. Van bijvoorbeeld de Finse generaal Adolf Ehrnrooth, Marilyn Monroe, prinses Diana of de president van Finland.

Uit deze materiaalkeuzen blijkt, dat veel Outsiderart-kunstenaars al lang niet meer alleen met papier werken, al zijn er in Amsterdam nog wel enkele voorbeelden van te zien: van Johannes Setälä (1941), een sjamaan, en Tuula Huusko (1946-2004), die volgens de mooie catalogus bij de tentoonstelling, tijdens haar laatste jaren tekende 'als een bezetene'.

Dicht bij huis

Toch blijven de kunstenaars van de meeste werken die worden getoond dicht(er) bij huis: het eenvoudige boerenleven in Finland en de omringende natuur, vooral die van de vogels. De boer Jorma Pihl (1944) maakte bijvoorbeeld een paard met ploeg en – vooral – veel prachtige kraanvogels, die hij uit hout zaagt.



Jorma Pihl: Cranes

De lange halzen van de kraanvogels doen, al dan niet toevallig, denken aan de Finse nationale romantiek die doorgaat onder de naam *kansallis romantikka*, zwanenhalstijl. Daarin komen in hout- en glaswerk vaak twee-aan-twee samengebrachte vormen voor, hetgeen niet alleen geldt voor de kraanvogels van Pihl, maar ook voor bijvoorbeeld de ineengestremgelde snavels van twee houten vogels van Nils Rytkönen (1928), een gepensioneerde boer die zijn hele erf vol heeft staan met zijn werk. Werk dat tegen het non-figuratieve aanhangt, en dat is uitzonderlijk.

Alles komt prachtig tot zijn recht in de mooie, door Benthem Crouwel Architects en Kees Peerdeman ontworpen, ingericht en vormgegeven expositieruimte. Het is een mooie keuze uit de 5.000 kunstwerken van uiteindelijk zo'n vijfhonderd kunstenaars die de Ammanns verzamelden. Het is ook een tentoonstelling die, zoals Hans Looijen, directeur van het museum in de catalogus schrijft, aan het denken zet 'over de grens van geaccepteerde kunst aan de hand van uiteenlopende vragen van de kunstenaars over hun plaats in de wereld'.